

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

426

Vragen van het lid **Oostenbrink** (BBB) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *de toegankelijkheid van historische NPO-, NOS- en Beeld & Geluid-archieven voor het publiek* (ingezonden 3 oktober 2025).

Antwoord van Minister **Moes** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 19 november 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2025–2026, nr. 287.

Vraag 1

Heeft u zelf wel eens geprobeerd om nichefragmenten, zoals een uitzending van de zendtijd voor politieke partijen van een willekeurige partij uit de jaren '60, te bekijken of op te vragen? Zo ja, wat waren uw ervaringen? Zo nee, bent u bereid dit te doen?

Antwoord 1

Nee, ik heb hier geen ervaring mee. Wel heb ik mij over de procedure voor toegang laten informeren door het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid (hierna: Beeld & Geluid).

Vraag 2

Bent u zich bewust van de huidige omvang van archiefmateriaal van publieke omroepen (waaronder de NOS) dat slechts onder strikte voorwaarden, uitsluitend in studiezalen, of helemaal niet beschikbaar wordt gesteld wegens rechtenbeperkingen en kunt u hiervoor kwantitatieve gegevens verstrekken, zoals aantallen verzoeken, afwijzingen en de bijbehorende redenen?

Antwoord 2

Beeld & Geluid is belast met de wettelijke taak van het in stand houden en exploiteren van een media-archief voor de landelijke publieke omroepen. Op het meeste audiovisuele archiefmateriaal van de publieke omroepen rusten beperkingen ten aanzien van verspreiding en hergebruik op basis van intellectuele eigendomsrechten. Beeld & Geluid geeft aan dat materiaal voor particulier gebruik vanwege deze beperkingen enkel te bekijken en te beluisteren is in de studiezaal van Beeld & Geluid. Het is wel mogelijk om online naar materiaal te zoeken in de publiekscatalogus. Beeld & Geluid geeft aan geen kwantitatieve gegevens bij te houden over het aantal afgewezen verzoeken tot toegang tot of gebruik van het materiaal. Volgens Beeld & Geluid worden aanvragen voor privégebruik vrijwel altijd goedgekeurd door de rechthebbende omroep. Voor het gebruik van materiaal

buiten de privésfeer, voor verspreiding of exploitatie, worden klanten doorverwezen naar de afdeling van Beeld & Geluid die licentieverzoeken voor professioneel gebruik in behandeling neemt.

Vraag 3

Op welke juridische gronden worden publieke omroeparchieven momenteel beperkt in hun beschikbaarheid voor burgers (bijvoorbeeld auteursrecht, contractuele afspraken met producenten of rechtenhouders, privacyregeling) en kunt u per grond kort uiteenzetten hoe deze beperking technisch en juridisch wordt toegepast?

Antwoord 3

De gronden waarop de beschikbaarheid van publieke omroeparchieven voor het publiek zijn beperkt volgen uit het auteursrecht, het naburig recht en overwegingen met betrekking tot privacy. Uiteraard zijn hier goede redenen voor. In de eerste plaats ten behoeve van de rechten van makers, uitvoerend kunstenaars en natuurlijke personen.

Beeld & Geluid geeft aan dat het auteursrecht en het naburig recht van toepassing is op bijna al het archiefmateriaal van de publieke omroepen. Het uitgangspunt van auteursrechtelijk en nabuurrechtelijk beschermd materiaal is dat voor de openbaarmaking en verveelvoudiging ervan door derden toestemming van de rechthebbenden vereist is tenzij er sprake is van gebruik dat onder een wettelijke exceptie valt.

Het toestemmingsvereiste kan bij de digitale ontsluiting van archieven wringen. Dit komt niet alleen doordat in veel gevallen de rechthebbenden niet of zeer moeilijk te achterhalen zijn, maar ook door de grote aantallen rechthebbenden waarvan de toestemming noodzakelijk is voor rechtmatig gebruik.

Beeld & Geluid heeft zowel met de NPO en de omroepen, als met organisaties van andere rechthebbenden een zogeheten archiefovereenkomst gesloten. Dit is een licentieovereenkomst waarbij rechthebbenden toestemming geven aan Beeld & Geluid om audiovisueel materiaal beschikbaar te stellen ten behoeve van onderwijs, onderzoek en het museum van Beeld & Geluid.

Ethische- en/of privacyoverwegingen kunnen een rol spelen als onderdeel van de afspraken over de condities waaronder materiaal gepubliceerd mag worden. Op basis van deze gronden is het hergebruik van materiaal in bepaalde gevallen niet toegestaan. Dit kan bijvoorbeeld op verzoek van betrokkenen in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (hierna: AVG). Als gevolg kan de beschikbaarheid van het materiaal voor het publiek beperkt worden.

Vraag 4

In hoeverre kan en wilt u via beleidsinstrumenten (zoals subsidievoorwaarden, convenanten of moderatie) bevorderen dat met publieke middelen geproduceerde of publiek gefinancierde rechten zodanig worden beheerd dat het publieke belang gediend wordt, in het bijzonder door open toegang voor onderzoek en publieke controle te waarborgen?

Antwoord 4

Ik zie op dit moment geen noodzaak om aanvullende beleidsinstrumenten in te zetten om de toegankelijkheid van publiek gefinancierde producties of rechten te bevorderen, omdat de toegang mijns inziens reeds voldoende is geborgd.

Beeld & Geluid biedt al verschillende toegangsmogelijkheden voor verschillende typen professioneel gebruik van audiovisueel materiaal. Denk hierbij aan gebruik door mediaprofessionals, of gebruik ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Particulieren kunnen toegang krijgen tot materiaal via de studiezaal, de museum lounge en het online publieksporaal. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 en 3, hangen beperkingen ten aanzien van de toegang en het hergebruik van audiovisueel materiaal samen met de aard en doel van het gebruik. Deze beperkingen in het hergebruik zijn er om de belangen van de rechthebbenden te beschermen en ik vind het belangrijk om dat te respecteren.

Beeld & Geluid is momenteel bezig met de ontwikkeling van een publieksporaal («de Schatkamer»), waarop audiovisueel materiaal gratis

aangeboden zal worden voor het publiek. Het beoogde oplevermoment van het portaal is medio mei 2026. Het betreffende materiaal zal op basis van licentieafspraken, zoals voor werken die niet langer in de handel verkrijgbaar zijn, beschikbaar zijn via de portaal van Beeld & Geluid. Het instituut krijgt subsidie van het Ministerie van OCW om een online portaal te realiseren waar bezoekers gratis honderdduizenden afleveringen van programma's zullen kunnen bekijken.¹

Vraag 5

Bent u bereid te onderzoeken of, en onder welke voorwaarden, publieke omroepen en nationale archiefinstellingen verplicht kunnen worden transparante, reproduceerbare en niet-discriminerende procedures te hanteren voor toegang tot historisch politiek geluid- en beeldmateriaal?

Antwoord 5

Op basis van de informatie die ik heb ontvangen van Beeld & Geluid en het Nationaal Archief zie ik geen aanleiding om daar nu onderzoek naar te doen. Zowel voor professionals als particulieren zijn er verschillende manieren om toegang te krijgen tot audiovisueel materiaal. De archiefinstellingen zijn hierbij transparant over de mogelijke beperkingen die van toepassing zijn bij het verkrijgen van toegang tot het materiaal. Eventuele voorwaarden hierbij zijn voor iedereen gelijk.

Zoals ik in mijn antwoord onder vraag 4 al aangaf, beoogt Beeld & Geluid daarnaast met de «Schatkamer» een grote hoeveelheid archiefmateriaal gratis beschikbaar te stellen voor het brede publiek.

Vraag 6

Welke mogelijkheden ziet u om rechtenconflicten met private rechthebbenden op te lossen, bijvoorbeeld via onderhandelingen over vrijgave, inkoop van rechten, modellicenties of tijdelijke openstelling voor onderzoeksdoeleinden, en bent u bereid hiervoor extra financiële ruimte of overheidsbemiddeling beschikbaar te stellen?

Antwoord 6

Ik vermoed dat u met rechtenconflicten doelt op het gegeven dat een groot deel van het in de archieven opgenomen materiaal auteursrechtelijk en nabuurrechtelijk beschermd is. In EU-verband zijn er meerdere oplossingen geïntroduceerd om digitale archieven te kunnen ontsluiten.

- 1) de exceptie inzake verweesde werken²;
- 2) de exceptie inzake niet langer in de handel verkrijgbare werken³;
- 3) de mogelijkheid tot het verlenen van licenties met een verruimde werking («Extended Collective Licensing» of «ECL»-regeling) door collectieve beheersorganisaties.⁴

Mijn ministerie heeft in 2021 een aantal stakeholderdialogen georganiseerd om met partijen te verkennen welke oplossingen er mogelijk zijn, waaronder het sluiten van ECL. Op basis van een ECL kan een representatieve collectieve beheersorganisatie ook rechtmatig licenties verlenen voor niet-aangesloten makers en uitvoerend kunstenaars. Bij deze stakeholderdialogen waren instellingen voor cultureel erfgoed, rechthebbendenorganisaties en collectieve beheersorganisaties betrokken. Dit heeft geleid tot drie convenanten of overeenkomsten die het voor erfgoedinstellingen mogelijk maken een licentie af te sluiten met betreffende rechtenorganisaties of representatieve collec-

¹ Coalitieakkoord 2021 – 2025: Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst.

² Geïmplementeerd in artikel 16o tot en met 16q van de Auteurswet (Aw) en artikel 10l van de Wet op de naburige rechten (Wnr).

³ Geïmplementeerd in artikel 18c, 44 Aw en artikel 10r Wnr.

⁴ Geïmplementeerd in artikel 44 en 45 Aw en 19c Wnr. Zie ook: Kamerstukken II, 2019/20, 35 454, nr.3 en respectievelijk: artikel 44 Aw voor de ECL regeling specifiek m.b.t. werken die niet langer in de handel verkrijgbaar zijn en artikel 45 Aw voor een algemene ECL regeling.

tieve beheersorganisaties voor niet langer in de handel verkrijgbare muziekwerken, audiovisuele werken en periodieken.⁵

In de praktijk wordt bij de digitale ontsluiting van archieven al langere tijd gewerkt met vrijwaringen, afgegeven door collectieve beheersorganisaties.

Vraag 7

Bent u bereid te onderzoeken of een beperkte en proportionele uitzondering (een publiek-interesse-clausule) in het Nederlandse auteursrecht mogelijk en wenselijk is voor historisch politiek archiefmateriaal, teneinde de toegankelijkheid voor onderwijs, onderzoek en publiek debat te bevorderen?

Antwoord 7

Het auteursrecht en het naburig recht zijn grotendeels geharmoniseerd.⁶ Het Unierechtelijk kader voor auteursrecht en naburig recht laat het introduceren van nieuwe excepties op het auteursrecht niet toe. Nieuwe excepties zijn wel mogelijk indien op EU-niveau daartoe de mogelijkheid wordt geboden. De Nederlandse wet heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid van de introductie van excepties met het oog op onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en publiek debat.

Vraag 8

Kunt u aangeven welke privacy- en veiligheidsvoorwaarden naar uw oordeel wél relevant blijven (bijvoorbeeld bij kinderarbeid, slachtofferschap of lopende rechtszaken) en hoe deze selectief kunnen worden gewaarborgd zonder de algemene toegankelijkheid onnodig te beperken? Indien nee, waarom niet?

Antwoord 8

Voor zover het gaat om de verwerking van persoonsgegevens geldt dat de AVG in acht moet worden genomen. Dit geldt ook voor erfgoedinstellingen als er bij de digitale ontsluiting van archieven tot personen herleidbare gegevens worden verwerkt.

Vraag 9

Bent u bereid om het Nationaal Archief, het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en de publieke omroepen (bijvoorbeeld de NOS) te verzoeken om binnen drie maanden transparante statistieken openbaar te maken over verzoeken tot inzage, toegekende en geweigerde verzoeken, inclusief de juridische gronden van weigering, en bent u bereid inzicht te geven of, en zo ja hoe, deze instellingen publiek onderzoek mogelijk maken zonder dat verzoeken moeten worden gemotiveerd op inhoudelijke gronden?

Antwoord 9

Op basis van de informatie die ik heb ontvangen vind ik dat niet noodzakelijk. Beeld & Geluid geeft aan dat het gegevens bijhoudt over het aantal verstrekte licenties voor professioneel en particulier gebruik, maar niet over het aantal verleende verzoeken tot toegang. Volgens Beeld & Geluid is het aantal gevallen waarin geen toegang wordt verleend, klein. In die gevallen is er sprake van een aanvraag bij een portaal van Beeld & Geluid die niet aansluit bij het beoogde doel van het gebruik of gaat het om materiaal waar een beperking op rust, zoals beschreven in de beantwoording van vraag 3. Om te kunnen beoordelen of de juiste licentie wordt aangevraagd en of er eventueel sprake is van bezwaren op grond van ethische- of privacyoverwegingen bij het hergebruik van het materiaal, verzoekt Beeld & Geluid gebruikers bij licentia aanvragen altijd om een toelichting op het beoogde gebruik. Het is aan de licentiehouder om de licentie uiteindelijk goed te keuren. Voor het Nationaal Archief geldt dat het geen omroeparchieven beheert. In algemene zin biedt het Nationaal Archief inzage in archiefbescheiden conform de Archiefwet 1995. Het uitgangspunt van deze wet is dat archieven in

⁵ [<https://www.kvan.nl/publicaties/convenant-muziekwerken/>]

[<https://www.kvan.nl/themas/auteursrecht-werken-die-niet-langer-in-de-handel-zijn-audiovisuele-werken/>]

[<https://www.kvan.nl/themas/auteursrecht-werken-die-niet-langer-in-de-handel-zijn-periodieken/>]

⁶ Zie ook: Kamerstukken II, 2024/25, 36 536, nr.6, p.4.

principe openbaar zijn en voor iedereen in te zien zijn. In geval dat er bijvoorbeeld sprake is van een beperkte openbaarheid kan inzage worden verkregen onder bepaalde, voor een ieder gelijke voorwaarden. Overigens berusten auteursrechten op de archieven bij het Nationaal Archief (onderdeel van de Staat) doorgaans bij de Staat. Waar de rechten bij derden berusten is inzage op de studiezaal mogelijk conform de genoemde exceptie, maar zullen de archieven (waaronder foto's) niet online worden geplaatst, tenzij er sprake is van een overeenkomst met de rechthebbende of er een andere reden bestaat om de werken alsnog online te mogen plaatsen.

Vraag 10

Ziet u mogelijkheden om vanaf de volgende subsidiecyclus subsidievoorwaarden te koppelen aan openbaarheid, bijvoorbeeld door standaard publicatie van metadata of onbeperkte archieftoegang voor publiek gebruik? Zo ja, wanneer kan de Kamer een voorstel hierover verwachten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Beeld & Geluid is één van de zes nationale erfgoedinstellingen die optreden als trekker van het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE). Het NDE is een samenwerkingsverband van erfgoedinstellingen dat uitvoering geeft aan de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Het doel van deze strategie is om erfgoed voor iedereen toegankelijker te maken door het online publiceren, en vervolgens verbinden, van informatie over collecties (metadata) over de grenzen van erfgoedinstellingen heen.

Beeld & Geluid doet dit onder andere in het kader van de onder antwoord 4 genoemde «Schatkamer». Via het portaal worden ook metadata toegankelijk gemaakt voor programma's waarvoor Beeld & Geluid nu geen licenties heeft afgenomen. Een selectie van de metadata van al deze programma's wordt daarnaast ook buiten het portaal om, op zodanige wijze beschikbaar gesteld dat bouwers van andere applicaties verbindingen kunnen leggen met de collectie. Zo wordt die collectie nog beter vindbaar voor gebruikers – ook voor hen die het portaal niet kennen. Hiermee wordt een grote stap gezet in het toegankelijk maken van historisch omroepmateriaal.